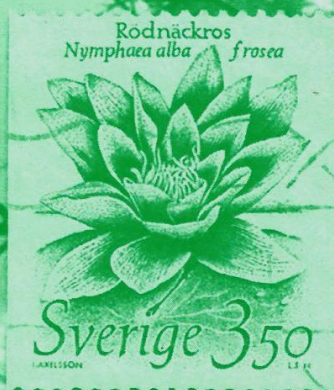

ינואר-מרץ 2011 מס' 96 שנה 20

עולם הצומח

נושאון - ביטאון איל"ת - אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בעריכת יורם לוביאניקר ואריק שורץ

עורך גרפי: הדי אור

דוא"ל: noson.ed@gmail.com

ת.ד. 62029, תל אביב - יפו 61620

Nos'on ISSN 0792-6448

תוכן העניינים:

	דבר העורך	עמ' 2
	הזית ושמן הזית בארץ ישראל	עמ' 4
	צמחי מים בבריכות נוי	עמ' 9
	מכרות הכסף בפאצ'וקה	עמ' 14
	הזמנה לאסיפה השנתית	עמ' 17
	ירושלים 2010 – סיכום ראשוני	עמ' 18
	תימאטיקה מתחת לפטיש	עמ' 22
	מכירה פומבית	עמ' 25
	הגדרה קולעת בול	עמ' 26
	מכתבים למערכת	עמ' 27
חיים כהן		
יוסף לביא		
יוסי חרש		
יורם לוביאניקר		
שלמה וורגן		
אסף אברהם		

ועד האגודה והפעילים:

יו"ר - ד"ר יהושע מגר (מעלה גיא אוני 228, ראש פינה 12000, 052-8802725)
סגן יו"ר - מנחם לדור (ת.ד. 340, הר אדר 90836, 054-4825007)
סגן יו"ר - זהר נוי (ת.ד. 62029, תל אביב 61620, 052-2641769)
מזכיר - יורם לוביאניקר (בית יואל, נמל תל אביב 40, תל אביב 63506, 054-5402723)
גזבר - שלמה וורגן (רח' ברנשטיין 31/22, ראשון לציון 75503, 054-6855951)
חבר ועד - נמרוד דגני (אנה פרנק 6, רמת גן 52526, 050-5339265)
ועדת ביקורת - יוחנן מירז (יו"ר), חגי זהר, משה רימר.
עורכי נושאון - יורם לוביאניקר (054-5402723), אריק שורץ (052-2442502)

שירותים לחברים: נושאון - ארבע פעמים בשנה, נושאונט - ארבע פעמים בשנה, נושאונצ'יק - 12 פעמים בשנה, מכירות פומביות, שירותי ספריה תימאטית, מפגשים, סמינרים והרצאות, צוות מומחים, "שבל" (ביטאון התאחדות בולאי ישראל).

דמי חבר (2010): מבוגר - 120 ₪, נוער - 60 ₪.

תאריך אחרון למשלוח חומר לחוברת הבאה: 1.3.11

דבר העורך

שלום לכם,

גליון זה – הראשון לשנת 2011 – מוקדש לעולם הצומח. **חיים כהן** מספר על גידול הזית בארץ ישראל ועל השמן שמפיקים ממנו, ואילו המאמר של **יוסף לביא** עורך לנו הכרות עם הצמחים השונים אותם ניתן למצוא בבריכות נוי. בנוסף תמצאו בגליון סיכום של תערוכת ירושלים 2010 ואת המדורים הרגילים.

אנו מוצאים לנכון לציין במיוחד את תרומתו של חברנו **יוסי חרש**, אשר מאמר פרי עטו (מכרות הכסף בפאצ'וקה ובריאלי דה מונטה) מופיע בגליון. יוסי הפך לסוג של עוגן עבורנו: הוא סיפק לנו מספר מאמרים בנושאים שונים, ואנו משתמשים בהם על פי הצורך. במקרה הנוכחי לא קיבלנו מאמר שהובטח לנו, ובעזרתו של יוסי הצלחנו "לסתום את החור". אנו רוצים להודות ליוסי (וכן לחברנו **לורנס פישר**, שאף הוא מרבה לכתוב) על תרומתו המתמשכת לאגודה.

מלבד הרצון להודות למי שתורם מאמרים רבים לנושאון, אנו רוצים להסב את תשומת ליבכם לעומק המחקר של יוסי חרש. המאמר הנוכחי הוא דוגמה מאלפת: מדובר בשני פריטים בולאיים שנחקרו לעומק הן מהבחינה הבולאית (כפי שניתן לראות מתיאור הפריטים) והן מהבחינה התימאטית. מחקר כזה הופך את תחביבנו מסתם איסוף של תמונות יפות לאיסוף של פריטים בולאיים במלוא מובן המילה.

תחילתה של שנה חדשה היא גם המועד לשלם את דמי החבר. אם עדיין לא שילמתם את דמי החבר לשנת 2011, אנא עשו זאת **עוד היום**. המחאות לפקודת איל"ת יש לשלוח לגזבר, **שלמה וורגן** (רח' ברנשטיין 31/22, ראשון לציון 75503). להזכירכם: תשלום של דמי החבר במועד מאפשר את פעילותה הסדירה של האגודה. תקציב האגודה מתוכנן בקפידה, ואנו שומרים על איזון בין הוצאות להכנסות, תוך השארת מרווח בטחון סביר. אך בהיותנו עמותה איננו רשאים להכנס למצב של משיכת יתר בחשבון הבנק. לפיכך אי תשלום דמי החבר במועד מותיר אותנו במצב בעייתי.

ואם כבר הזכרנו את שלמה וורגן, הרי שזה גם המקום לציין פעילות מבורכת שהוא יוזם – מכירה פומבית של חומר בולאי לחברי איל"ת, אשר מתאפיינת במגוון נושאים וחומרים בולאיים ובמחירים השווים לכל נפש. המכירות הפומביות מתחדשות לאחר הפסקה ממושכת, ואנו ממליצים לעיין קודם בדברי ההסבר ששלמה כתב (בעמוד 25 בחוברת), כדי להפיק את המירב מהמכירה הנוכחית, וכדי להעריך למכירות הבאות. כדי שלא נצטרך להקטין את מספר המאמרים בחוברת אנו מפרסמים את המכירה כדפים מצורפים, ולא בגוף הגליון. אנו רוצים להודות לשלמה בשמכם על היוזמה ועל העבודה העצומה שהוא השקיע בהכנת המכירה. אגב, פריטים רבים במכירה הם מאוספו של חברנו המנוח **לביא בלאו** ז"ל.

האסיפה השנתית של האגודה תתקיים ביום חמישי ה-24 בפברואר בביתן לבולאות ולדואר במוזיאון ארץ ישראל ברמת אביב. אנו מקווים שחברים רבים יבואו לאסיפה, ויבחרו להשפיע על פעילותה. במהלך האסיפה השנה גם נקיים בחירות למוסדות האגודה לשנתיים הקרובות. על פי התקנון ייבחר יושב ראש לאגודה, ייבחרו חמישה חברי ועד ושלושה חברים לוועדת הביקורת.

כרגיל, אנו מחפשים מועמדים ראויים לכל התפקידים. מועמד ראוי הוא מי שמוכן להקדיש מזמנו וממרצו לטובת הכלל. מאחר ומדובר בתפקיד התנדבותי, אנו מניחים כי איש אינו מתכוון להציג את מועמדותו מתוך רדיפת כבוד. אולם מי שבאמת מוכן לפעול ומי שיש לו רעיונות כיצד לפעול יכול להשפיע במידה ניכרת על דמותה של האגודה. כדוגמה לכך נציין את פעילותו של יושב ראש האגודה, **ד"ר יהושע**

מגר, אשר בחמש השנים האחרונות נטל על עצמו את ארגון המפגשים. ואכן, בשנים אלו נערכו מספר מפגשים בכל שנה – שינוי עצום לעומת התקופה בה נערך רק מפגש שנתי אחד – הלא הוא האסיפה השנתית המתחייבת על פי חוק העמותות.

במיוחד אנו מחפשים מועמד אשר ירצה ויסכים ליטול על עצמו את הטיפול בנושא המציגים החדשים. בתערוכה בירושלים יכולנו לראות, כי המציגים הוותיקים חברי האגודה התקדמו מאוד בשנים האחרונות, ואנו שמחים על כך. מצד שני, בחמש השנים האחרונות נוסף רק מציג תימאטי חדש אחד, וזוהי תעודת עניות עבורנו. במפגש איל"ת האחרון נערך דיון בנושא, הועלו מספר הסברים לתופעה והוצעו רעיונות טובים כיצד לטפל בבעיה. אולם ברור כי אנו זקוקים למישהו שיטול על עצמו את האחריות לטיפול בנושא. האם מישהו מוכן להרים את הכפפה?

ייתכן כי לדעתכם יש לאגודה משימות דחופות וחשובות יותר, כגון העלאת אתר אינטרנט, עריכת מפגשים נוספים או להעביר את נושאן לדפוס צבעוני. אם לא תגיעו לאסיפה ולא תשמיעו את קולכם לא נוכל לדעת מה רצונכם. בלי היזון חוזר מהחברים קשה לנו לדעת ממה אתם מרוצים וחשוב מכך – ממה אינכם מרוצים.

שלכם,
יורם ואריק.

הזית ושמן הזית בארץ ישראל חיים כהן

עץ הזית הוא אחד ממיני העצים המזוהים ביותר עם העצים הגדלים בארץ ישראל והוא נכלל בין שבעת המינים, ככתוב: "ארץ חיטה ושעורה, גפן תאנה ורימון. ארץ זית שמן ודבש" (דברים, פרק ח' פסוק ח').

הזית תורבת לפני כ-6000 שנים מזית הבר, שהוא עץ נמוך וירוק עד. הזית המתורבת הוא עץ רחב צמרת, ויכול להגיע בזנים מסוימים לגובה של חמישה עשר מטר. בחפירות ארכיאולוגיות בארץ גילו שרידים של חרצני זיתים מהתקופה הניאוליתית, כלומר לפני כמה אלפי שנה. שרידים רבים של בתי בד עתיקים נתגלו בכל הארץ, מרמת הגולן והגליל בצפון ועד איזור הר חברון. מכאן ניתן להסיק כי בתקופת המקרא ובתקופת המשנה והתלמוד גידול כרמי זיתים והפקת שמן זית היה נפוץ מאד בכל רחבי ארץ ישראל.

חנוכיה הדולקת
באמצעות שמן זית.

עץ נמוך, ירוק עד.

הזית הוא אחד
משבעת המינים.

מחפירות ארכיאולוגיות ומהמקורות מסתבר, שגם המסחר בשמן זית ויצואו לארצות שכנות כמו מצרים היה מקובל ונפוץ. גם השימוש בשמן זית לצרכי פולחן דתי ידוע. את מנורת המשכן הזינו בשמן זית, ועד היום המהדרים מדליקים את חנוכיותיהם בחג החנוכה באמצעות שמן זית.

במקורותינו נקשרו לזית כתרים רבים כמו יופי, בריאות, יציבות, שם טוב, פולחן ואיתו גם משחו מלכים. לזית נקשרו גם הרבה סגולות רפואיות ברפואה העממית והוא שימש כתרופה כמעט לכל בעיה רפואית, אם בשימוש חיצוני ואם בשתיית שמן הזית.

לזית זנים שונים

לזית זנים רבים מאד, ולכל אזורי הגידול של הזית בעולם ישנם זנים מקומיים האופייניים להם. גם בארצנו ישנם זנים האופייניים לה, אם כי בעשרים השנים האחרונות החלו לגדל בארץ מספר זנים שאינם מקומיים, אך מתאימים לתנאים השוררים בארץ. הזן המוכר ביותר בארץ נקרא בפי כל סורי. מקורו בסביבת העיר צור

גלוית מירב המראה זיתים מזן סורי.

אשר בדרום לבנון, ושמו שובש והפך מ"צורי" ל"סורי". זן זה מצטיין באחוז גבוה של שמן ופירותיו מתאימים גם לכבישה.

זן נוסף הנפוץ בארץ הוא הנבאלי. מקורו באזור סביב העיר שכם – נבלוס בערבית - ומכאן שמו. את הנבאלי מגדלים בעיקר באזור יהודה ושומרון ובאזור השפלה. כמות השמן בו נמוכה במקצת מזה של הזן הסורי.

זן נוסף אשר פותח בארץ בשנים האחרונות הוא הברנע, המתאפיין ביבול גבוה ובטעם עדין. זן אחר הגדל בארץ, בעיקר בכרמי הזיתים במגזר היהודי הוא המנזנילו, זן ממוצא קליפורני מיועד בעיקר לכיבוש אך מתאים גם לייצור שמן. בשנים האחרונות, עם ריבוי נטיעות הזיתים במגזר היהודי, נכנסו גם זנים אירופיים מארצות אגן הים התיכון - ספרד, איטליה ויוון. זנים אלו מצטיינים בשמן בעל טעם עדין ומשובח.

בשנים האחרונות חדרו לארץ זיתים מזנים הנפוצים בארצות אגן הים התיכון.

מסיק הזיתים

עץ הזית מתחיל להניב פירות כבר בשנתו השלישית, וככל שהוא מתבגר היבול הולך ועולה. בשנותיו הראשונות הוא מניב בכל שנה, אך עם השנים היבול הולך ונעשה סירוגי – שנה יבול גבוה והשנה שלאחריה יבול נמוך מאד, אם בכלל.

מסיק ידני.

מסיק הזיתים מתחיל בחודש ספטמבר, אז נמסקים זיתי המאכל הגדולים כמו סנטה קתרינה, נובו, מנזנילו, מרחביה, כל עוד הם ירוקים. זיתי המאכל נמסקים באופן ידני בלבד כדי לא לגרום לפגיעה בפרי. כמובן שעבודת המסיק הידני מצריכה הרבה ידים עובדות, שקשה מאד להשיג בימינו.

נקיפה על ידי מוטות עץ נהוגה מאז ימי קדם.

בחודש אוקטובר מתחיל מסיק זיתי השמן, בעיקר במגזר הערבי שם נעשה המסיק בעבודת ידים, על ידי גיוס כל המשפחה לצורך זה. רוב בעלי הכרמים במגזר הערבי נוהגים למסוק את הזיתים על ידי נקיפה במוטות עץ ארוכים על ענפי העץ, כפי שנעשה גם בימי קדם. פעולה זו אינה מטיבה עם עצי הזית מאחר שהחבטות עלולות לפגוע בענפים הצעירים האמורים לשאת את היבול של העונה הבאה.

מטעים מודרניים הם מרווחים, כדי לאפשר שימוש במנערות.

במגזר היהודי, שכאמור ענף הזית התפתח בו מאד בשנים האחרונות, מתחילים למסוק בחודש נובמבר עם התחלת שינוי הצבע של הזיתים מירוק לאדום, ואחר כך לשחור. במגזר היהודי משקיעים הרבה במיכון בענף, כדי לחסוך בכח אדם ובעלויות. רוב המטעים במגזר היהודי מתוכננים מראש כדי שתהיה אפשרות להשתמש במנערות למסיק. לפיכך עצי הזית ניטעים במרווחים מתאימים, והמגדל מעצב את העץ מתחילת גידולו כך שענפיו יתפצלו רק בגובה של 80 סנטימטר מעל פני הקרקע, כדי שהמנערת תוכל לחבוק את הגזע בקלות. המנערות יובאו לארץ בעיקר מאיטליה ומספרד, אך כיום יש גם מנערות פרי פיתוח ישראלי העושות עבודה יפה מאד.

שמן זית זך

בעל חיים נדרש לסובב את הגלגל.

הפקת שמן הזית נקראת בעברית "עצירה", והיא נעשית בבית הבד, הקרוי כך על שם קורת בית הבד שבעזרתה סחטו את השמן מהזיתים בימי קדם. את הזיתים ריסקו בימי קדם בעזרת מפרכה - מתקן אבן שבו הזיתים הונחו על משטח תחתון עגול וגלגל אבן גדול וכבד כתש וריסק את הזיתים. הגלגל היה כה כבד עד כי רק בעל חיים עתיד עוצמה (כגון חמור או גמל) יכול לסובב אותו. לאחר מכן הוכנס רסק הזיתים לתוך סלים שטוחים ועגולים הנקראים עקל. את העקלים הניחו מתחת לקורת בית הבד, שהועמסה באבנים כבדות ולחצה על העקלים בכח רב עד שהשמן נסחט כולו. המוהל שיצא מהרסק הכיל שמן ומים, הוא נעצר בתוך גומה ושם שהה זמן מה עד שהשמן צף מעל פני המים ונאסף.

בבתי הבד שהיו בשימוש הערבים בדורות האחרונים השתמשו במקום קורת בית הבד בבורג עץ שסחט את הזיתים שבתוך העקלים. בבתי הבד המודרניים יותר שהוכנסו לשימוש בארץ על ידי הטמפלרים כבר השתמשו במכשירים עשויים ברזל.

בורג עץ סוחט את הזיתים שבעקלים.

כיום מופק שמן הזית בבתי בד מודרניים, תוך שימוש במכונות חדישות. התהליך כולו הופך למהיר יותר, וההספק הרבה יותר גדול. הזיתים מוכנסים לתוך מתקן שטיפה, כאשר העלים ושאריות הענפים הדקים מועפים החוצה בעזרת מפוח. משם עוברים הזיתים לתוך מכונה המרסקת אותם. עיסת הזיתים המרוסקת מועברת לאחר מכן למכשיר הסוחט את העיסה. המוהל שנוצר מזרם לצנטריפוגה המפרידה את

בית בד מודרני.

השמן מן המוהל. בפעולה זו המכונות המודרניות נעזרות במים שחוממו עד 35 מעלות. חום זה עדיין אינו פוגע בשמן ובאיכותו, והתהליך נקרא הפקת שמן זית בכבישה קרה. שימוש בכבישה שאינה קרה, כלומר במים המחוממים מעל ל-35 מעלות, גורם לפגיעה באיכות השמן.

יש להבדיל בין איכות השמן לבין טעמו והצבע שלו. האיכות נקבעת בבדיקות מעבדה וכן על ידי טועמים מקצועיים. האיכות היא פועל יוצא

של רמת החומציות של השמן שנבדקת בבדיקות מעבדה וקריטריונים אחרים שנבדקים אף הם במעבדה. שלוש דרגות איכות נקבעו לדירוג איכות שמן זית והם: מעולה – extra virgin – שמן באיכות מעולה בעל חומציות של עד 0.8 אחוזים. כתית virgin : בעל חומציות של עד 2 אחוזים. רגיל ordinary : בעל חומציות של לא יותר מ-3.3 אחוזים.

טעמים של הזיתים וצבעם נקבעים לא רק על ידי זני הזיתים שמהם נעצר השמן, אלא גם מעיתוי המסיק ומסוג האדמה שעליה גדל כרם הזיתים. שימוש בזיתים ירוקים בתחילת העונה יקנה לשמן צבע כהה, ואילו בסוף העונה, כאשר רוב הזיתים כבר שחורים, צבע השמן הוא בהיר יותר. מייד לאחר המסיק צבע השמן יהיה עכור, אולם עם חלוף הזמן המשקעים יורדים לתחתית המיכל, והשמן נראה צלול.

דבר בולים גרמני משנת 1907, ועליו פרסומת לשמן זית.

בשנים האחרונות חלה עליה תלולה בצריכת שמן הזית בארץ. רופאים ודיאטנים ממליצים על שמן הזית כגורם המפחית בכולסטרול הרע והמעלה את הכולסטרול הטוב. כך הפך שמן הזית – מוצר בעל היסטוריה של כ-6,000 שנה – לאופנתי, וכרמים חדשים ובתי בד קטנים צצים חדשות לבקרים.

חיים כהן הוא חקלאי המגדל, בין השאר, גם זיתים. כתובתו לתגובות: shola333@inter.net.il

צמחי מים בבריכות נוי יוסף לביא

בשנים האחרונות חלה עליה תלולה בכמות בריכות הנוי בישראל. כיום ניתן לראות בריכות במבני ציבור, בגנים ציבוריים בגנים פרטיים ואפילו בסלון פרטי. בחלק מהבריכות ניתן לחזות במזרקות קטנות או במפלים זעירים, כך שהמים נמצאים בתנועה מתמדת וקול הפכפוך שלהם נשמע ברקע. לרוב נמצא בבריכות הנוי דגים, הנהנים מחופש תנועה גדול בהרבה מאשר באקווריום המסורתי. אך בעוד שהדגים ואלמנטי הזרימה הם בגדר אפשרות, יש אלמנט אחד שהוא בגדר חובה: צמחיה.

לצמחיה בבריכה יש מספר תפקידים. ראשית, בריכה עם צמחיה היא חוויה אסתטית מרשימה. מלבד זאת צמחי המים מצלים את פני המים מפני השמש, סופחים רעלים ומתכות כבדות העלולות לפגוע בדגים, וחלקם אף מחמצנים את המים.

אין בריכה ללא צמחיה.

קליטתם של צמחי מים בבריכה היא קלה למדי. כל מה שצריך לעשות הוא להכניס את צמחי המים לבריכה, וקליטתם במרבית המקרים מובטחת מראש. הדרישות המינימאליות הן

מספר שעות שמש ביום ודישון ייעודי לצמחי מים. אין להשתמש בשום אופן בדישון המיועד לצמחי גינה, העלול לגרום הרס אקולוגי ניכר לבריכות הנוי. אני ממליץ לשתול את צמחי הבריכה ובעיקר את צמחי הגדה הגבוהים בעציץ, על מנת למנוע התפשטות בלתי מבוקרת של הצמח ברחבי הבריכה.

מגוון צמחי המים וצמחי הגדה שניתן לגדל בבריכות נוי הוא רחב. באופן כללי מחלקים את צמחי הבריכה לארבע קטגוריות – נימפאות, צמחי גדה נמוכים וגבוהים, צמחים מחמצנים וצמחים צפים. לכל סוג של צמחים יש תפקיד אחר ומיקום שונה בתוך הבריכה.

נימפאה מסוג Caerulea

נימפאות

הנימפאה היא, ללא עוררין, מלכת הבריכה. זהו שם כולל לצמחים הנמצאים בדרך כלל בחלקה העמוק של הבריכה, כאשר עליהם ופרחיהם צצים אל מעל לפני המים. מקור השם הוא ביוונית העתיקה: הנימפות היו יצורים על טבעיים – חציין אל וחציין אדם – אשר זוהו עם מעיינות טבעיים. מכאן גם החיבור הלוגי בין לבין צמחי מים. גם בבודהיזם שי לנימפאות חשיבות, והפרח מסמל את המקומות בהן נגעה כף רגלו של בודהה בעת היוולדו.

ניתן להשיג נימפאות במגוון רחב של צבעים וזנים: נימפאות אירופיות וטרופיות, נימפאות המתאימות לשמש מלאה, לצל מלא או לצל חלקי, נימפאות למים עמוקים או למים רדודים (40 סנטימטר), נימפאות הפורחות ביום או בלילה ועוד. מומלץ להתייעץ עם מומחה ולהתאים את הנימפאה לתנאי הבריכה שלכם ולטעמכם האישי.

העלים והפרחים של הנימפאה צצים מעל פני המים.

הנימפאה היא מלכת הבריכה.
כריכת קונטרס.

הנימפאה היא צמח רב שנתי נשיר. במהלך האביב והקיץ היא פורחת, ובחורף היא נכנסת לתרדמת חורף, משירה את עליה וממתינה לאביב הבא. הנימפאה מגיעה בעציץ עם אדמה כבדה שחורה. מומלץ להוציא את הנימפאה מהעציץ הפלסטי ולהעבירה יחד עם האדמה לעציצי שתילה ייעודיים, המאפשרים תנועת מים אל השורשים. טרם הכנסת הצמח למים, רצוי לדשן את השורשים באמצעות החדרת מקלון

דישון לעציץ, לכסות את חלקו העליון בחלוקי נחל ולהניח בזהירות במים.

לא ניתן לדבר על נימפאות מבלי להתייחס להופעתן באמנות. יופיין הרב וקסם הופעתן בלב מים שבו את דמיונם של אמנים רבים. משחקי האור הנוצרים סביב הפרחים והמים שימשו נושא משמעותי בעבודותיו של **קלוד מונה**, שהרבה לצייר נימפאות (אותן גידל במיוחד לצורך זה) באחוזתו בג'יברני.

מונה הרבה לצייר נימפאות.

צמחי גדה נמוכים

צמחי גדה נמוכים נשתלים בדרך כלל בהיקף הבריכה במים רדודים. התפשטות הצמח גורמת להסתרת נקודת החיבור בין הבריכה לגינה וכך מתקבל מראה טבעי רב רושם. יש מגוון עצום של צמחי גדה נמוכים, והבולטים שבהם הם הספלילה, הביצן הסגול (המוכר יותר בשמי הלועזי - אלטרנטרה) והלודוויגיה פלוסטריס. ניתן לשתול גם את נענעת המים המפיצה ריח מנטה, אשר עליה משמשים להכנת תה ולתיבול. צמח גדה נפוץ נוסף הוא אלף העלה השייך גם לקטגוריית המחמצנים. במידת הצורך ניתן להניח את העציץ על גבי הגבהה (מספר לבנים) באופן שענפי הצמח יהיו מחוץ למים.

ספלילה הוא צמח גדה נמוך.

צמחי גדה גבוהים

צמחי הגדה הגבוהים תורמים למראה הביצתי של בריכת הנוי. מומלץ לשתול אותם בחלקה האחורי של הבריכה, כדי שלא יסתירו את המים ויהוו רקע. במקרה ובריכת הנוי כוללת גם מפל הרי שמספר צמחי גדה בצידי מפל יוצרים מראה מרהיב ביופיו.

שבטבט.

את הצמחים הגבוהים כדאי להעביר לעציץ גדול יותר ולמלא את המרווח בחלוקי נחל על מנת ליצור מרכז כובד גדול. בדרך זו ניתן להבטיח כי צמח הגדה הגבוה לא יפול כתוצאה ממשבי רוח. צמחים מומלצים: השבטבט, הקנה ההודית, בת קלה חבשית, צמחים ממשפחת הגומא כגון גומא הענף, גומא פפירוס ננסי, אירוס הענף ועוד.

צמחים מחמצנים

צמחים מחמצנים – כשמים כן הם - תורמים לחימצון מי הבריכה. הצמחים נשתלים בקרקעית הבריכה (שוב, רצוי בעציץ), סופחים רעלים ופולטים למים חמצן בשעות היום כחלק מתהליך הפוטוסינתזה. מבין המחמצנים הנפוצים נוכל להצביע על האלודיאה הוולסנריה ואלף העלה.

אירוס ענף הוא צמח גדה גבוה הזוכה לפופולאריות רבה.

צמחים צפים

צמחים צפים מונחים על פני המים ושורשיהם במים. הצמחים צפים על פני המים בזכות משקלם הקל. בחלק מן המקרים – למשל, היקינתון – הצמח מצוייד במצופי אויר המאפשרים לו לצוף על פני המים ולנשום אויר צח.

כאשר אנו מדברים על צמחים הצפים במים עלול הקורא לחשוב שאנו עוסקים באצות, ולא היא: הכוונה היא לצמחים בעלי פרחים, כדוגמאת היקינתון הנראה בגלית המירב מימין.

לצמחים הצפים יש יכולת ספיחת רעלים מעולה, וכדאי להכניסם לבריכות חדשות. חשוב מאוד לקחת בחשבון שצמחים צפים נוטים להתפשט במהירות, ויש צורך לדלל את כמות הצמחים מעת לעת.

דו קיום: דגים ממשפחת האנביסיים משתמשים בצמחי מים למסתור ולהקמת קיני רבייה.

אם פעם היה מקובל להציב אקווריום גדול בבית, הרי שכיום עם העליה ברמת החיים האופציה של בריכת נוי הופכת למקובלת הרבה יותר. כמו באקווריום, גם בבריכת הנוי ניתן למצוא דו קיום של דגים וצמחים, אך המבחר עשיר הרבה יותר, והחוויה האסתטית עמוקה לעין שיעור. זכרו כי בעיצוב הבריכה כדאי להיוועץ עם מומחה בבחירת הצמחיה המתאימה לבריכה הספציפית שלכם. בחירה מוצלחת ותחזוקה נכונה יהפכו את הבריכה לפנינה של ממש.

יוסף לביא (בוגי) הוא הבעלים של "אטלנטיס - אקווריומים ובריכות נוי" מכפר אז"ר, ואחד המומחים המובילים בתחום בישראל. כתובתו תגובות: boogie@atlantis-fish.com

לא קיבלת את נושאונט?

נושאונט, העיתון הבולאי המקוון הראשון בשפה העברית, מופץ ארבע פעמים בשנה. חברי איל"ת זכאים לקבל אותו ללא תשלום, אולם לצורך הפצת נושאונט אנו זקוקים לכתובת הדואר האלקטרוני (e-mail) שלכם. כתובתכם תשמש את ועד האגודה

ואת העורכים לצרכי פעילות האגודה בלבד, ולא ייעשה בה כל שימוש אחר. פנו אלינו עוד היום לכתובת noson.ed@gmail.com, וגם אתם תקבלו את נושאונט. נשמח גם לשלוח לכם גליונות ישנים, על פי בקשה.

מכרות הכסף בפאצ'וקה וריאל דה מונטה, מקסיקו יוסי חרש

"אלוהים קבע שלספרד החדשה יהיו מכרות כסף, בדיוק כשם שהסופר של הטבע החליט כי למחוזות או ממלכות אחרות יהיו פשתן או צמר ותהיה בהן תעשיית טקסטיל. כסף וזהב הם המטבע שבו הממלכה שלנו סוחרת עם מחוזות אחרים של ספרד. מכאן נובע שהמתכות היקרות נחוצות כדי לשמור על מסחר בכל רחבי העולם, ומסיבה זו המלכים הספרדיים הקדישו בעקביות תשומת לב מיוחדת למכרות בספרד החדשה".

חוזת אלחנדרו בוסטמנטה, 1748.

אספקת הזהב והכסף מהמושבות החדשות באמריקה איפשרה לספרד להפוך לכוח מרכזי באירופה. בזכות המתכות היקרות הללו יכלה ספרד לחזק את הצבא ואת הצי ולהרחיב את האימפריה למושבות נוספות. באופן טבעי היה בכך גם לעודד את תושבי ספרד להגר למושבותיה ברחבי העולם, כשבלבם תקווה להתעשרות מהירה.

מכתב שנשלח ב-16 ביולי, 1862. הבול הוא מהסדרה הראשונה של בולי מקסיקו, והוא נושא הדפס רכב פאצ'וקה – באותה תקופה היה מקובל במקסיקו להדפיס על הבולים את שם המחוז על גבי הבול. הערך הנקוב של הבול – ריאל אחד – היה התעריף למשלוח מכתב רגיל למרחק של עד 16 ליגות (כ-75 קילומטר). החותמת היא ממכרה פרנקו, דל מונטה.

המחוז של מכרות הכסף והזהב בפאצ'וקה ובריאל דה מונטה שבמקסיקו, אליו מתייחס הציטוט של בוסטמנטה לעיל, הוא אחד הפוריים ביותר בעולם בכריית מתכות יקרות. למעלה מ-1.4 מיליארד אונקיות של כסף וכשבעה מיליון אונקיות זהב נכרו באיזור זה.

העיר פאצ'וקה, בירת מדינת הידאלגו שבמזרח מקסיקו, שוכנת כ-80 קילומטר מצפון מזרח לבירה מקסיקו סיטי. מדובר באיזור הררי הנמצא בלב רכס הסיירה מאדרה המזרחי, והעיר שוכנת בגובה של 2,426 מטר מעל פני המים. מקורו של השם

פאצ'וקה הוא, ככל הנראה, בשפה האצטקית המקומית הקרויה נאוואטל. המילה פאטלאצ'יוקאן בשפה זו משמעה – מקום של כסף וזהב. ואכן, מכרות כסף פעלו באיזור עוד לפני עידן קולומבוס. הספרדים הם שהקימו את העיר פאצ'וקה – אחת מנקודות היישוב הראשונות של ספרד החדשה – בשנת 1534, והשתלטו על המכרות שבאיזור.

ריאל דל מונטה (הקרויה גם מינראל דל מונטה) היא עיירה השוכנת שישה קילומטר מזרחית לפאצ'וקה, ובין השתיים מפריד רכס הרים. הכריה בריאל דל מונטה החלה בשנת 1739, ונמשכת עד ימינו אנו. זהו אחד מאתרי הכריה הפעילים ביותר בעולם כיום. הקרבה לפאצ'וקה הופכת את שני האתרים למכלול אחד מבחינה גיאולוגית ומבחינה סוציולוגית.

אחד הנושאים המעניינים בגיאולוגיה הוא התפתחות שיטות כריה מקומיות באיזורים שונים. שיטת הפטיו – תהליך בו מפרידים בין כסף לעפרות באמצעות מיזוג עם כספית – הובאה לכדי שלמות בפאצ'וקה על ידי **ברתולומי דה-מדינה** במאה ה-16. השיטה חוללה מהפיכה של ממש בשיטות הכריה בעולם החדש. במאה העשרים פותחה באיזור שיטת "המיכל של פאצ'וקה" העושה שימוש בציאניד.

העושר העצום של מיכרות הכסף בריאל דל מונטה הפך את הבעלים – **דון פדרו רומרו דה-טוררוס** – לאדם עשיר. אבל בראשית המאה התשע עשרה פרצה מלחמת העצמאות של מקסיקו, אשר נמשכה למעלה מעשר שנים. בעקבות ההרס הרב מכר

מכתב זה, שנשלח מפאצ'וקה לניו-יורק, הכיל דוגמא של כסף לצרכי בדיקה ואנליזה. המכתב נשלח, כמובן, בדואר רשום. התעריף למשלוח בשנת 1942 היה 50 סנטאבוס, והביול בהתאם. על הצד האחורי של המעטפה (המובא בעמוד הבא) ניתן לראות את הצהרת המכס. בקדמת המעטפה בצד שמאל למטה ניתן לראות מדבקה (officially sealed) של המכס האמריקאי שבדק את התכולה ואטם את המעטפה. חותמות של המכס המקסיקני והאמריקאי מוכיחות כי תוכנה של המעטפה נבדק. המעטפה גם נושאת ביול נוסף בסך 40 סנט כתשלום על שירותי המכס.

דה טוררוס את אחזקותיו ל"חברת המכרות של ריאל דל מונטה" – חברה שהוקמה בלונדון בשנת 1824 בראשותו של **ג'ון טיילור**. החברה של טיילור הפעילה את המכרות במשך 25 שנה, ואז הוחזרו הזכויות לידיים מקסיקניות. בתקופה זו חלה מהפיכה בתעשיית המכרות, עם כניסתם של מנועי קיטור. כריית הכסף באיזור זכתה לזריקת מרץ משמעותית, ומאות רבות של כורים, אומנים וטכנאים היגרו למקסיקו במהלך החצי השני של המאה התשע עשרה.

מבחינה גיאולוגית איזור המכרות של פאצ'וקה – ריאל דל מונטה הוא בעל מבנה עורקים קלאסי, ומה שמייחד אותו הוא גודלו: אורכו הוא כאחד עשר קילומטר, ורוחבו כשבעה קילומטרים. זהו שטח כריה שכמעט ואין דומה לו בעולם כולו. בשטח העצום הזה ישנם מאות עורקים כמעט אנכיים. ברוב העורקים הראשיים ניתן למצוא מכרה מדרגות באורך כולל של למעלה מקילומטר, החודר לעומק של כשש מאות מטרים אל לב האדמה. רוחבו של מכרה מדרגות כזה נע בין שניים לחמישה מטרים, כך שאין זה מקום מתאים למי שסובל מקלסטרופוביה.

המאפיין הגיאולוגי הבולט של העורקים הוא ריכוז נמוך של גופרית ועפרות, ואחידות רבה של הרכב הסלע בשכבות השונות. בממוצע ניתן למצוא בכל טון של סלע 500 גרם של כסף, ו-2.5 גרם של זהב. לקורא הממוצע זה אולי נשמע מעט, אך אני יכול להבטיחכם נאמנה כי אוסף הבולים של כל אחד מכם היה משתדרג פלאים אם היה בבעלותו מכרה כזה!

יוסי חרש, גיאולוג במקצועו, אוסף בולים בנושא המינרלים. התצוגה שלו "מינרלים: מקורם, הפקתם והשימוש בהם" זכתה מספר פעמים במדלית זהב בתערוכות עולמיות. כתובתו לתגובות: j_charrach@yahoo.com

הזמנה לאסיפה הכללית השנתית

**הנכם מוזמנים לאסיפה הכללית השנתית של איל"ת –
אגודה ישראלית לבולאות תימאטית, אשר תתקיים ביום
חמישי, ה-24 בפברואר 2011, בשעה 17:00, בביתן
לבולאות ולדואר במוזיאון ארץ ישראל ברמת אביב.**

לקיום האסיפה במועדה דרושה נוכחות של מחצית מכלל חברי איל"ת.
בהעדר רוב של חברים בשעה הנקובה, תתחיל האסיפה בשעה
17:30, והיא תהיה חוקית בכל מספר של נוכחים.

סדר היום באסיפה:

בחירת יו"ר ומזכיר האסיפה
דברי יו"ר העמותה על פעילות העמותה בשנת 2010
דו"ח מזכיר איל"ת, גזבר העמותה וועדת הביקורת
בחירת יו"ר האגודה לשנתיים הקרובות
בחירת ועד האגודה לשנתיים הקרובות
בחירת ועדת הביקורת
אישור תקציב העמותה לשנת 2011
דיון חופשי

המעוניינים להבחר מתבקשים לפנות בהקדם האפשרי למזכיר
האגודה, **יורם לוביאניקר** (בדואר לפי הכתובת "בית יואל", נמל תל
אביב 40, תל אביב 63506, בדוא"ל lubianiker@gmail.com, או
בטלפון 054-5402723).

יריד בולים חודשי בדיזנגוף סנטר

יריד הבולים מתקיים אחת לחודש בגשר בדיזנגוף סנטר בתל אביב. היריד
מאורגן על ידי התאחדות בולאי ישראל, השירות הבולאי ואגודת סוחר
הבולים. היריד פתוח בין השעות 12:00 ל-19:00. הכניסה חופשית.

האירועים הבאים:

4.1.2011, 1.2.2011, 1.3.2011, 5.4.2011

ירושלים 2010 – סיכום ראשוני יורם לוביאניקר

תערוכת ירושלים 2010 – האירוע הבולאי החשוב ביותר של השנה - הייתה הצלחה אדירה. קהל רב זרם לתערוכה, והאשראי על כך מגיע לחברנו **זהר נוי**, אשר היה אמון על יחסי הציבור של התערוכה. זהר הצליח להגיע למגוון עצום של כלי תקשורת, ו"להכניס" בהם ידיעות כתבות ומאמרים על התערוכה. משיחות שניהלתי עם מבקרים בתערוכה הוברר לי, כי רבים מאוד מביניהם הגיעו לראשונה בחייהם לתערוכת בולים, וזאת כתוצאה ממאמצי הפרסום של זהר.

גם דוכן איל"ת זכה להצלחה כבירה. במהלך התערוכה נרשמו לאגודה לא פחות מתשעה חברים חדשים, ובהם חבר נוער אחד. גם קהל הקוראים של נושאונצ'יק התרחב, ובכך מומשו המטרות של הדוכן. מספר חברים התנדבו למשימה והקדישו מזמנם היקר לטובת הכלל, ואלה שמות: **לורנס פישר, תמיר קרקסון, אלכס חילימינסקי, אריק שורץ, משה ביאלי, יהושע טילמן, מנחם לדור, אלי אייל, מיקי קפנר, יוסף כץ ושלמה וורגן** - יבואו כולם על התודה ועל הברכה.

דוכן איל"ת בתערוכה. צילם: הדי אור.

נפנה עתה לסיכום של התצוגות התימאטיות בתערוכה, ותחילה התצוגות של חברי האגודה. כבר בתחילה נדגיש כי כל התצוגות התימאטיות של חברי איל"ת זכו להצלחה. חלקן התקדמו ברמת המדליה, ואילו אחרים התקדמו "רק" בניקוד בתוך אותה קבוצת המדליה. **ד"ר הדי פייבל** היה קרוב כדי מרחק נגיעה למדלית זהב גדול. התצוגה שלו בנושא הצלב האדום זכתה בציון 93, ובפרס מיוחד עבור התצוגה התימאטית הטובה ביותר בתערוכה.

הישג מעולה רשם גם **אריה לביא** ("צלם – מצלמה – צילום") – מדליה מזהבת גדולה עם ציון 88. מהערות השופטים בקריטיק ברור כי אריה קרוב מאוד למדלית זהב, ונאחל לו כי יזכה בה בהקדם. במדליה מזהבת גדולה זכו גם **לורנס פישר, פרדריק גרוס ויצחק ברק** – שלושתם בציון 86. הישגו של יצחק ברק ראוי לציון מיוחד: רק לפני כחודש הוא זכה לראשונה במדליה מזהבת גדולה (בתערוכה העולמית בפורטוגל), ובכך התאפשר לו להרחיב את התצוגה שלו לשמונה מסגרות. יצחק נענה לאתגר, והעובדה שלמרות הזמן הקצר שעמד לרשותו הוא הצליח להעמיד שלוש מסגרות נוספות מבלי לפגוע ברמת התצוגה אומרת דרשני.

הישגים נאים רשמו גם יתר המציגים: **משה אפרת עז עזריאלי** זכו במדליה מוזהבת בציון 83. אמנם שניהם כבר זכו בעבר במדליה מוזהבת, אך עתה זכו לציון גבוה מבעבר. **יוחנן מי-רז** הקדיש מאמצים רבים לשיפור התצוגה שלו, ובא על שכרו בדמות ציון של 81 נקודות ומדליה מוזהבת בפעם הראשונה. באגף של "מסגרת בודדת" הציג חברנו **אלי מועלם** לראשונה, וזכה במדליה מוזהבת – הישג מצויין לכל הדעות.

באגף לקידום אוספים נכללו שתי תצוגות תימאטיות. **אליעזר שחר** הציג בעבר את אוסף הפינגווינים שלו, ומאז הקדיש מאמצים רבים לשיפור התצוגה בכל אספקט אפשרי. אליעזר זכה במדליה מוזהבת עם ציון 78. אוסף השחמט של כותב שורות אלו הוצג לראשונה, וזכה במדליה מוזהבת גדולה ובציון 83. שני המציגים צריכים לשקוד עתה על הרחבת התצוגה לחמש מסגרות. האגף כלל גם תצוגת נוער בודדת: "דינוזאורים – מעליונות להכחדה" של **מיכל פייבל**, אשר זכתה בציון 85 ובמדליה מוזהבת גדולה.

אלי מועלם הציג באגף "מסגרת בודדת".

פרס איליית לתערוכה הוענק לדאוגינג זהה מסין על אוסף העישון שלו. צילם: משה רימר.

האגף התימאטי כלל גם מספר תצוגות מחו"ל, ושתיים מהן זכו למדליה מוזהבת גדולה בצירוף פרס מיוחד. **ריצ'ארד ווילר** הציג אוסף מעניין מאוד תחת כותרת מעט מגושמת "מסכות, מיתוסים, מומיות והתפתחות הבובות", ובמיוחד מצאה חן בעיני התצוגה של **דאוגינג זהה** בנושא העישון, תצוגה שזכתה לפרס איל"ת בתערוכה. גם התצוגה על "דיווש באופניים" של **ג'ינגבו לי** הייתה מעניינת, אם כי לטעמי היא התרכזת יותר מידי במירוצי אופניים תחרותיים, תוך הזנחת אספקטים אחרים של הנושא (כגון אופני הרים, אופני טנדם ואופניים לנכים). אגב, כל אלה הוזכרו בגליונות נושאן בשנים האחרונות. אולי כדאי שמישהו יתרגם את נושאן לסינית?

בכלל, תערוכת ירושלים 2010 חיזקה את הרושם לפיו מרכז הכובד של הבולאות נע

לכיוון דרום מזרח אסיה. על אף קשיים בולטים בשפה האנגלית התצוגות מסין היו ברמה נאותה, כללו חומר בולאי מגוון והצטיינו באיזון "מתימטי" בין הפרקים. אמנם הממוצע של הסינים היה עדיין נמוך ביחס לתצוגות משאר המדינות המשתתפות, אך מגמת השיפור שלהם הייתה ניכרת.

מלבד האגף התימאטי היו בתערוכה, כמובן, גם אגפים נוספים. לא ארחיב עליהם את הדיבור, אך אציין כי באגף לתולדות הדואר זכה ד"ר הדי פייבל במדלית זהב גדול על התצוגה שלו – קדם בולאות ודואר זר בנסיכויות הדנובה, וחברת איל"ת **ברברה לוין** זכתה במדליה מוזהבת גדולה עם "התפתחות דואר האויר בהאיטי עד 1948". חברנו **ד"ר איליה פרנקל** הציג באגף לקידום אוספים את "תעריפי שירות החבילות הבלגי 1971 – 1978", וזכה במדליה מוזהבת גדולה.

עם סיום התערוכה מגיע גם שלב חשבון הנפש. ארבע וחצי שנים עברו מאז התערוכה הלאומית האחרונה שנערכה בישראל, ומאז כל המציגים התקדמו במידה ניכרת. אולם מאידך גיסא רק תצוגה תימאטית חדשה אחת נוספה. ועד האגודה חייב לתת דעתו לכך ולקדם מציגים חדשים. לדעתי גם ראוי שבתערוכה הבאה יוזמנו מדינות בהן התימאטיקה מפותחת יותר, על מנת שנזכה לראות כמות משמעותית יותר של תצוגות תימאטיות איכותיות.

אי אפשר לסיים סקירה זו בלי להודות **למשה רימר** וצוות המדריכים המסור שלו. נדמה לי שלא כולם יודעים, אבל הסיורים המודרכים בתערוכה הם "פטנט ישראלי".

משה רימר מדריך סיור בתערוכה.

למבקרים הרבים שזו להם הפעם הראשונה בתערוכה הסיור המודרך הוא אמצעי מצויין להכיר את עולם הבולאות ולמצות את החוויה של ביקור בתערוכה. היו מבקרים שאף פקדו שני סיורים, על מנת להיטיב ולהפנים את התוכן. נערכו גם סיורים רבים עבור ילדים, הן בשעות אחר הצהריים והן בשעות הבוקר (לפני הפתיחה הרשמית), בהן פקדו את התערוכה כיתות שלמות.

תגובות ניתן לשלוח ל: lubianiker@gmail.com

חברים חדשים באיל"ת

האנשים הבאים הגישו בקשה לחברות באיל"ת. חבר האגודה המתנגד לקבלת מי מהם לחברות באגודה יפנה לועד תוך חודש מפרסום הבטאון:

- 572 **דואק פאולו**, הנשיאים 19/6, פתח תקוה 49550. אוסף פלאי עולם, מכוניות מירוצ.
- 573 **דרייצר רוברט**, נחום שריג 6/9, באר שבע 84719. אוסף ברית המועצות (ספורט, אישים, חלל), ישראל.
- 574 **זידנר מיכאל**, הארזים 12, מוצא עילית 90820. אוסף בעלי חיים, פרחים, או"ם, ישראל.
- 575 **פקטר אפרים**, נורוק 7, בני ברק 51244. אוסף צלב אדום, כלי תחבורה, צופים, ספורט, ישראל.

חבר נוער חדש

- 114 **רז סהר**, העמק 48/18, כפר סבא 44211. אוסף סייף, כלבים, חתולים.

חידוש חברות

- 103 **מועלם אלי**, ת.ד. 12155, ירושלים 91121. אוסף קופים, מוצא האדם, מיתולוגיה, לאוס.
- 180 **מרקס רוברט**, אטד 17, עומר 84965. אוסף פטריות, פלסטין, נפוליאון במצרים ובישראל.
- 305 **ברקוביץ' מנחם**, ערבית 9, להבים 85338. אוסף יודאיקה.
- 423 **הנדלמן משה**, שבטי ישראל 27'א, רעננה 43215. אוסף אסטרונומיה, חלל, מוסיקה, מטוסים, רכבות, מכוניות, פילים.
- 505 **זרזבסקי אריה**, היובל 24, רעננה 43401. אוסף יודאיקה, אמנות.

שינוי כתובת

- 103 **דברת רמי**, מיכ"ל 4, תל אביב 63261. אוסף אתלטיקה.
- 378 **בקפין שבתאי**, דוד אלרואי 32, הרצליה 46440. אוסף מבנים.

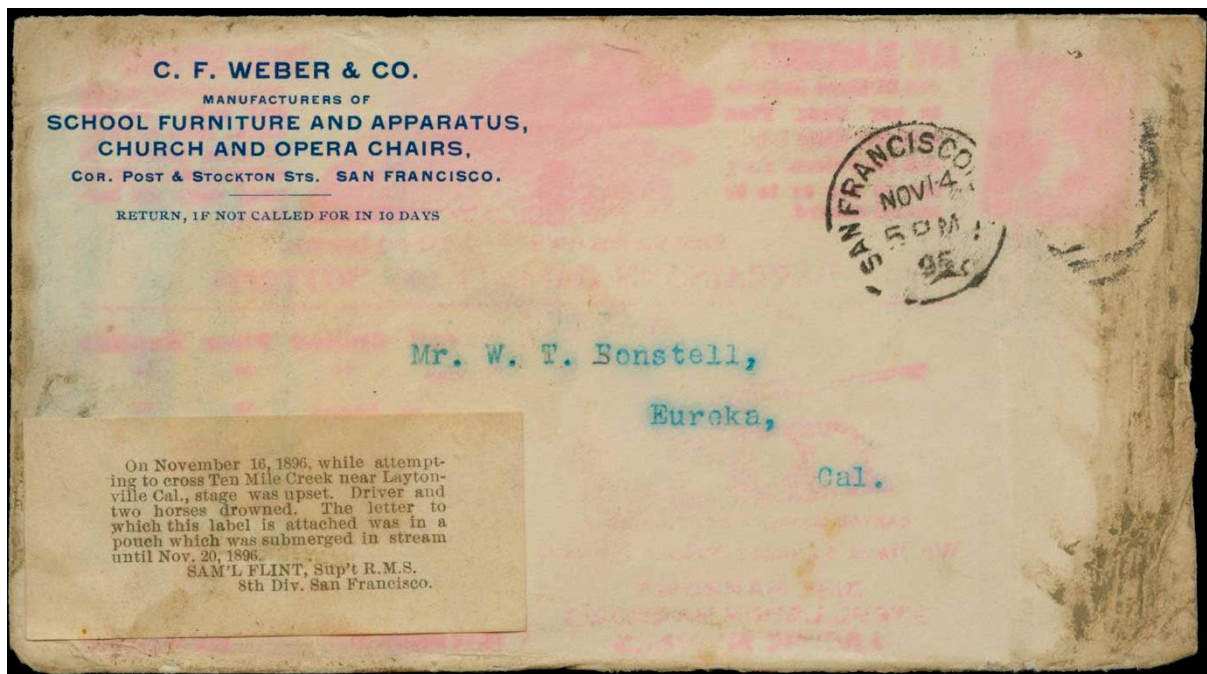
תימאטיקה מתחת לפטיש

אחת ממטרות המדור היא לחשוף את הקוראים לחומרים בולאיים מגוונים ומתקדמים. באופן טבעי, פריטים כאלה יקרים יותר מאשר בולים מן המניין.

בית המכירות של גרוסבנור (Gorsvenor) פועל בלונדון. מחירים זולים לא נמצא כאן,

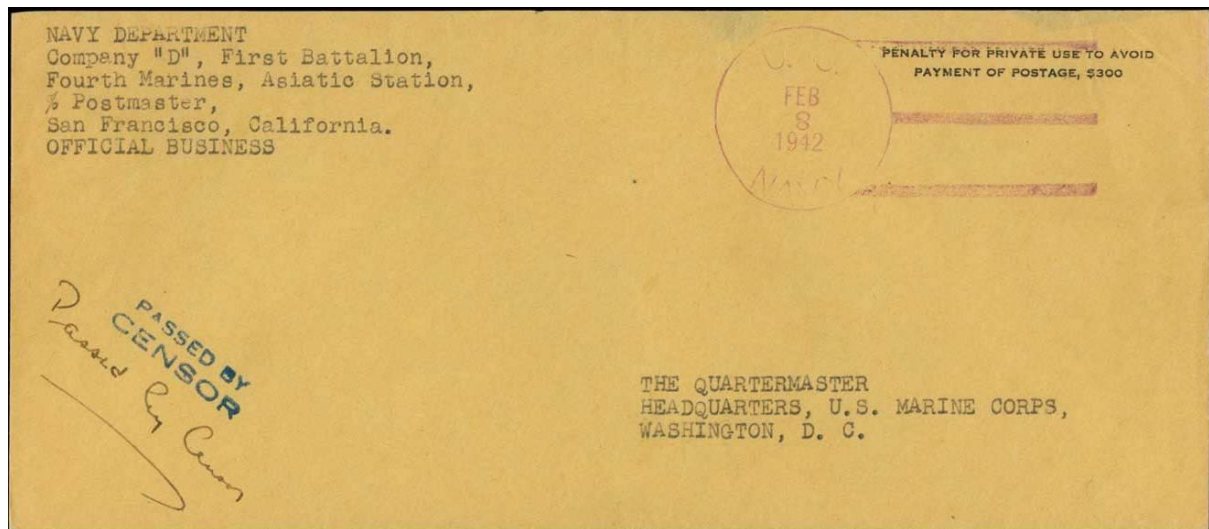
אבל פריטים איכותיים ומעניינים בהחלט כן. מתוך המכירה שנערכה באמצע דצמבר (ואשר את פרטיה נתן למצוא באתר האינטרנט www.gorsvenorauctions.com) הנה מספר פריטים הראויים לתשומת לב.

המעטפה הנראית להלן נשלחה ב-14 בנובמבר 1896 מסן פרנסיסקו לעיירה יוריקה מרחק של כ-400 קילומטר. יומיים מאוחר יותר קרה אסון, וכרכרת הדואר שניסתה לחצות ערוץ נחל נכנעה למימיו הגועשים. הנהג ושניים מהסוסים טבעו, ושק הדואר צלל למעמקי הנחל. רק ב-20 בנובמבר הצליחו למשוך את השק, והמכתב הועבר ליעדו בצירוף פתקית המודבקת עליו, ובה מצויין המאורע הטרגי. פריט כזה יכול להשתלב באוסף בנושא מים, אסונות טבע או סוסים. המחיר ההתחלתי אינו זול – 600 לירות שטרלינג – אך ברור שפריט כזה משדרג בצורה ניכרת כל אוסף רלוונטי.

הנה דוגמא נוספת לפריט המשלב תימאטיקה ותולדות הדואר: המעטפה נשלחה בתחילת פברואר 1942 מפלוגה ד' של הגדוד הראשון של הנחתים בצבא ארצות הברית אל המפקדה בושינגטון. מאחר ומדובר בדואר צבאי הרי שהוא פטור מביוול. הכתובת בצד ימין למעלה של המעטפה מציינת במפורש כי אין להשתמש במעטפה

לצורך פרטי, וכי העברתי יענש בקנס כספי של \$300 - הון עתק באותם ימים. הימים ימי מלחמת העולם השנייה, והמכתב אושר על ידי צנזור, אשר חתם בצד שמאל למטה.

אז מה מיוחד במכתב זה? יחידת הנחתים האמורה שהתה באותם ימים באי קורדיגור שבפיליפינים – אחד המקומות האחרונים שהחזיקו מעמד תחת המתקפה של הצבא היפאני. בעצם הימים בהם מכתב זה נשלח היה הכוח האמריקאי נתון למצור כבד של צבא יפאן. ככול הנראה המכתב הצליח לצאת מהאי בדרכו לבירה האמריקאית בביטנה של צוללת אמריקאית בשם "דג חרב". לפיכך המכתב יכול להשתלב לא רק באוספים הקשורים במלחמת העולם השנייה אלא גם באוסף צוללות. המחיר ההתחלתי - 200 לירות שטרלינג – הוא בוודאי סביר לפריט עם סיפור עסיסי כזה.

כמובן שבמכירה של גרוסבנור ניתן למצוא לא רק פריטים של תולדות הדואר אלא גם בולים. הנה דוגמא חביבה: הבול מהונג קונג, שהוא חלק לסדרה בת שלושה בולים, מראה ציפור הקרויה hwamei – ציפור שיר הנפוצה במזרח אסיה. אלא שבתהליך ההדפסה של גליון אחד נשמט הצבע החום, והציפור נראית בגוון ירוק. רק חמישים בולים כאלה ידועים, והמחיר הקטלוגי הוא 900 לירות שטרלינג. המחיר ההתחלתי במכירה קצת יותר שפוי – 250 לירות שטרלינג. לא זול (וכמובן, סביר להניח שהמחיר הסופי יהיה גבוה עוד יותר), אבל זהו ללא ספק פריט נדיר, המשרדג כל אוסף בנושא ציפורים.

ומכאן לצידה השני של תעלת למאנש. בית המכירות של סרס (הכתובת של אתר האינטרנט שלהם היא www.ceres.fr) מציע בעיקר פריטים מצרפת ומושבותיה. במכירה שנערכה אף היא באמצע דצמבר מצאנו מספר הגהות מדפיס (המונח הצרפתי הוא Epreuve de Atiler). אנו ממליצים לקרוא לשוב ולעיין במאמרו של **דרל קיבל** בנושאונט מספר 12, ובו הסבר על ההגהות השונות של בולי צרפת. בין הפריטים המוצעים על ידי סרס ניתן גם למצוא בולים משנות העשרים והשלושים של

המאה הקודמת. פריטים כאלה הם בהחלט מכובדים. למשל, הנה הגהה של בול משנת 1925, שהונפק לכבוד התערוכה הבינלאומית שנערכה בפאריס. המחיר ההתחלתי הוא 225 יורו – לא זול, אבל מעט מתחת מחירים של פריטים דומים אצל מספר בתי מכירות אחרים. אגב, אם נתקדם בשנות ההנפקה נוכל למצוא הגהות דומות במחירים נמוכים בהרבה של 60 יורו.

כרגיל, נשמח לשמוע מכם על בתי מכירות המומלצים על ידיכם.

הגליון הבא של נושאון יוקדש ל"מדע וטכנולוגיה".

אם ברצונכם לפרסם מאמר או ידיעה בחוברת זו הנכם מוזמנים לפנות אל העורכים בהקדם האפשרי בדואר אלקטרוני noson.ed@gmail.com או בדואר רגיל (ת.ד. 62029, תל אביב 61620).

המכירה הפומבית של איל"ת שלמה וורגן

לאחר הפסקה של מספר שנים אנו מחדשים את המכירה הפומבית של איל"ת. המכירה מסודרת על פי נושאים בסדר אלפביתי, אבל אנחנו ממליצים לקרוא ולעיין בכל המידע המפורט. זכרו שיש, נושאים המשיקים זה לזה, ולעיתים גם חוצים זה את זה. למשל, במכירה מופיע פריט בנושא קולנוע השייך גם לנושא הכדורגל, ויש דוגמאות דומות רבות אחרות. נא לקרוא את ההנחיות להגשת הצעות המחיר ולמלא אחר המתבקש בהן. קריאת ההנחיות יכולה לחסוך לכולנו אי נעימויות בהמשך.

בנוסף למכירה הנוכחית אנו כבר נערכים למכירות עתידיות. חברים יכולים לשלוח אלי חומר למכירה תוך הקפדה על מספר כללים:

- החומר (מעטפות, חותמות, בולים, כלילים וכיו"ב) חייב להיות ארוז באריזות שקופות (שקיות שקופות וכד') - כל פריט באריזה נפרדת.
- לכל פריט צריך להיות תיאור, כולל הנושא. רצוי לצרף מספר קטלוג מישל לבולים, לרבות אלו המודבקים על המעטפות. את תיאורי הפריטים יש לכתוב או להדפיס ברשימה מסודרת. באם הרשימה תהיה חסרה או שלא כנדרש נאלץ להחזיר את הפריטים לשולח לעדכון. כדאי לעקוב אחר דרך תיאור הפריטים במכירה המצורפת ל"נושאון".
- לא יתקבלו פריטים פגומים או פסולים.
- רצוי להציע פריטים השייכים לנושאים הפופולארים בין חברי האגודה. בחוברת "נושאון" האחרונה הופיעה רשימה מפורטת של חברי איל"ת והנושאים שהם אוספים. אנו ממליצים שתיצמדו לנושאים שפורסמו, ולהמעיט בנושאים השייכים לפרק ה"שונות" של המכירה.
- המכירה אמורה להיות "עממית" ואיננה מיועדת לפריטים במחירים של מאות או אלפי שקלים. נא לנהוג באיפוק בהצעת המחיר המבוקש.
- מארגני המכירה יהיו רשאים לקבוע מחיר התחלתי גבוה מהמחיר המבוקש. לגבי מחירים "מוגזמים" – מארגני המכירה יתאמו הפחתה עם המוכרים.

אני מאחל הצלחה למוכרים ולקונים.

תיקון לרשימת החברים

בגליון הקודם פרסמנו את רשימת חברי איל"ת. החברים הבאים ביקשו לתקן את רישום נושאי האיסוף שלהם:

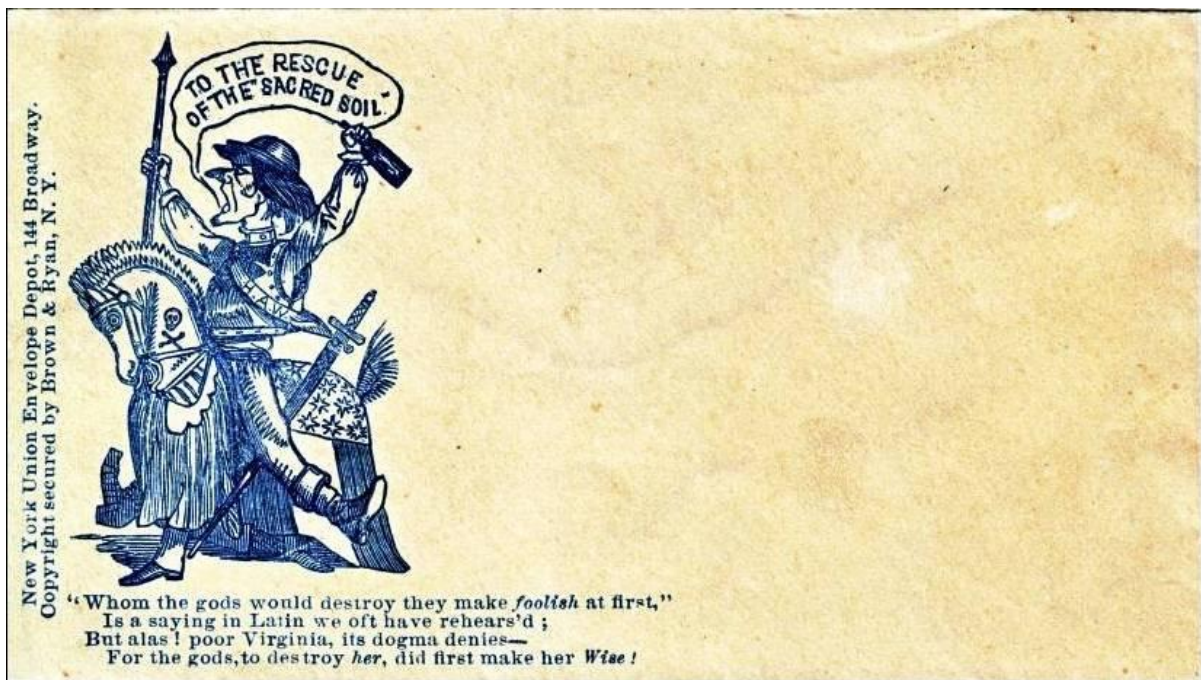
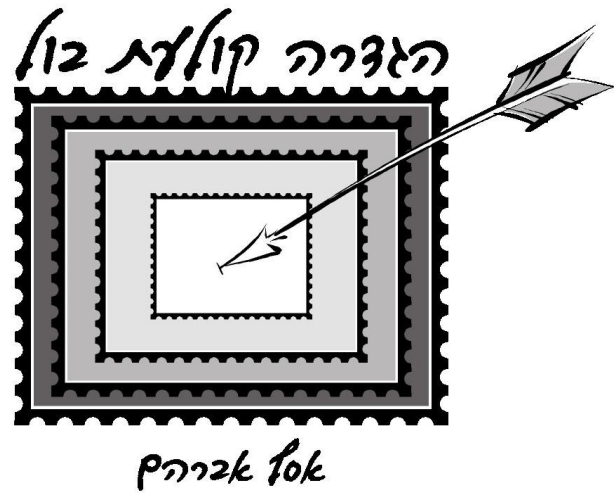
52 **ברגר רון** אוסף גם את עולם הטבע והאדם (בנוסף למשפחת החתוליים ולבניה חופשית).

376 **אופיר אורן** אוסף את הסוס בשירות האדם, ישראל.

מעטפה פטריוטית

מעטפה פטריוטית הינה מעטפה הנושאת עיטורים וסימאות בעלי אופי פוליטי לאומי. פריטים כאלו מונפקים בעיקר בעיתות מתיחות ומלחמה וכן במדינות הנתונות תחת משטר צבאי.

מעטפות פטריוטיות הונפקו לראשונה במהלך מלחמת האזרחים בארצות הברית, בין השנים 1861 ל-1865. מאז נפוץ המנהג לכל רחבי העולם, אם כי המונח עדיין מזוהה, במידה רבה, עם ארצות הברית.

מעטפה פטריוטית ממלחמת האזרחים האמריקאית, ועליה הסיסמה: להציל את האדמה הקדושה"

חשוב לציין שההדפסים על גבי מעטפות פטריוטיות הינם פרטיים. בארצות הברית נהוג להציג מעטפות פטריוטיות כחלק מהתרבות הבולאית המקומית, אולם בשאר העולם מעטפות אלו אינן ראויות לתצוגה. יחד עם זאת, מדובר בפריט מעניין לאיסוף, המשקף את רוח התקופה בה הונפק.

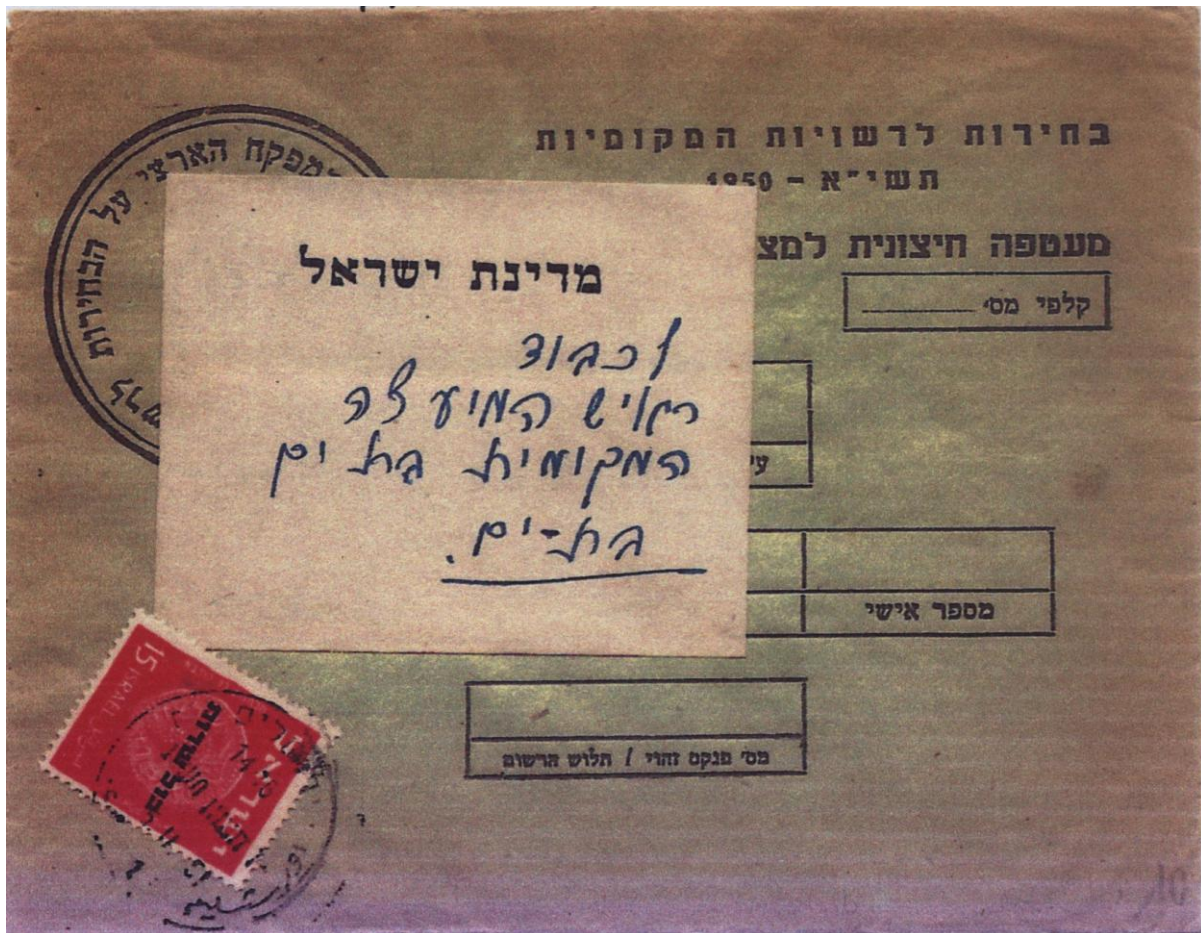
אסף אברהם, אספן של בולי בריטניה, הוציא לאור את המילון האנציקלופדי החדש לבולאות ולדואר – ראה באתר האינטרנט www.philapub.com. כתובתו לצורך תגובות: philapub@gmail.com.

עוד על הדפסי רכב

בגליון נושאון האחרון פרסמתי מאמר על השימוש בהדפסי רכב כדי לסייע לנפגעי אסונות או מחלות. רצה הגורל (או ליתר דיוק, רצה העורך), ובאותו גליון גם הוקדש המדור "הגדרה קולעת בול" להדפסי רכב. בצדק ציין הכותב, **אסף אברהם**, כי מדובר בנושא עצום בהיקפו. לעיתים אני קצת מתחרט על ש"צללתי" לאוקיינוס כה עמוק, אבל העניין הרב הקשור בתחום איסוף זה מפצה על הכל.

נדמה לי שראוי להציג מספר דוגמאות שיבהירו עד כמה סבוך הוא נושא איסוף זה. אתחיל בדוגמא של ההדפס "דמי דאר" המופיע על בולי דאר עברי, דוגמא שהוצגה במדור "הגדרה קולעת בול". אני מסווג מקרה זה כגבולי בלבד, משום שהדפס הרכב לא הוטבע על גבי הבולים המקוריים, אלא על מהדורה נפרדת, שהודפסה על נייר צבעוני. לעומת זאת, ההדפס "בול שירות" הוא הדפס רכב לכל ענין ודבר: הוא הוטבע על גבי בולים מקוריים, והסב את השימוש בהם לדואר ממשלתי בלבד.

בול עם הדפס רכב "בול שירות" על גבי מכתב של ועדת הבחירות לרשויות המקומיות בשנת 1950.

האם שינוי מספר הגלופה הוא הדפס רכב?

בול גרמניה עם הדפס רכב לשימוש בחבל הסאאר
(ימין) ובבלגיה הכבושה עם שינוי עריך (שמאל).

ראוי לציין כי מדינת ישראל הנפיקה שני הדפסי רכב נוספים – בולי הכנסה לשימוש בגדה המערבית (המטבע- פילס) וברצועת עזה (המטבע – שקל). כמו כן קיים בארץ מקרה גבולי נוסף: בול יום הבולאות משנת 1990 שבו הודפס מחדש מספר הגלופה. האם זהו הדפס רכב ראוי לשמו? לדעתי התשובה היא חיובית, אם כי זו שאלה של טעם.

ולסיום, הבה ניתן כבוד לאלוף העולם: על פי מחקר בריטי הבול אשר שימש יותר מכל אחד אחר להדפסי רכב הוא בול "גרמניה". הודעות על כיבושים, שינויי עריכים, בתי דואר בארצות זרות – כל אלה ועוד ניתן למצוא על גבי בול צנוע זה. אני מצרף שתי דוגמאות, שהן בבחינת טיפה בים.

בברכה,

עמוס אלתר

אתר אינטרנט חדש

אני שמח לדווח כי לאחרונה פתחתי אתר אינטרנט חדש העוסק בקשרי הדואר המחתרתיים בין ישראל לבין ארצות ערב לאחר מלחמת ששת הימים. האתר הוא בשפה האנגלית, אך בעתיד יופיע גם בעברית. כתובתו: www.josefwallach.com.

מבחינה בולאית ניתן לסווג את האתר לתחום של תולדות הדואר, אך בה במידה הוא רלוונטי גם לאספנים תימאטיים העוסקים בסכסוך היששלי ערבי. בנוסף, בשל הנושא הספציפי אני סבור שיש לאתר חשיבות וענין לכל אספן בולים ישראלי.

אשמח לקבל תגובות הן לתוכנו של האתר והן בתחום הטכני על מנת שאוכל לשפר את נוחות הגלישה באתר.

בברכה,

ד"ר יוסף ואלך